

180 tické, moralistní nebo obětnické; může být zcela dobře a začíná být veselé, radostné, rozpustilé, hravé, mystifikující. Jen hlupáci mohou se domnívat, že jest nějaký vnitřní protiklad mezi těmito epitety a podstatným jménem poesie. Jen hlupák nebo pokrytec se může domnívat, že hravost značí méněcennost lidské duše, kdežto je vpravdě přebytek sil a štav, a tím východisko všeho umělectví a vši tvořivosti básnické, a že není v ní účastna celá osobnost lidská s celou svou tragičností. Poněvadž slídí za mnou smečka řemeslných padělačů a překrucovačů mých slov, podotýkám, že jsem toto stanovisko hájil hned při Karlu Hlaváčkovi: právě nejrozkošnější a nejkřehčí hračky, řekl jsem, bývají ztřísněny nejčastěji krví básnickou a vydávají svědectví o tragismu svého původce...

Proletářská poesie musí stále obnovovat svůj tvar, musí jej vytvářeti znova a znova z imperativů vůle dobové, která jest mimo chtění i nechtění jednotlivcov. Jednotlivec má zde jen jedinou volbu: buď vyvozovat nové tvary z oné vůle dobové, nebo ji radikálně popřít a skončit neploďně jako asketa; vyobcovat se dobrovolně ze živého života.

Takovým způsobem souvisí mně i nejmladší se svými předchůdci zcela organicky.

Hilbertův Prapor lidstva

Nedávno byl jsem nucen napsat v těchto listech slova tvrdého odmítnutí Hilbertova Druhého břehu; pravím: byl jsem nucen, protože jsem se musil bránit nařknutí z kritické nezodpovědnosti. Ale nikoho nebolely ty tvrdé věty víc než mne. Proč? Protože byly namířeny proti jednomu z těch málo lidí v Čechách, kteří něco chtějí a kterých si proto vážím. Spočítal bych je na prstech svých dvou rukou. A třebas to chtění bylo protisměrné usilování mému, nic to na věci nemění. Naopak. Věřím v sílu a ryzost svého usilování a neobávám se nijakého soupeřnictví. Nikdo mně prostě nepřekáží, abych si ho musil odstraňovat z cesty.

Tím větší jest dnes mé potěšení, mohu-li říci svůj radostný dojem z nové hry Hilbertovy Prapor lidstva, kterou jsem četl jako člen poradního sboru Národního divadla v rukopise. Ano, to je *opravdová* dramatická báseň, spravedlivá ke všem a na všechny strany. Upomíná mne poněkud na Ibsenovy Podpory společnosti, ale nezapírám: zdá se mně teplejší, lidštější. Má jednu krásnou figuru ženskou: dceru toho starého továrníka, tu, která dohání k pravdě a čestnosti svého otce. Připomíná také jednu ženskou figuru v Podporách společnosti, která tam má obdobnou funkci. Ale tam je to, pamatuji-li se dobře, stará panna, u Hilberta je to mladá žena, která si svou statečností vyslouží na místě to,

čeho jest jí k životu třeba: mladého muže, s nímž založí rodinu. Snad se některým nebude líbit tato ctnost na místě odměněná. Já se nad tím nepohoršuji; je to tak lidské, žádati na místě svůj podíl štěstí. Nemáme času nazbyt; a nejméně ho má nazbyt žena! Budou také námitky proti zalegorisovanému Svědomí, promítnutému do figury, již říká autor X; námitky vcelku oprávněné. Ale to jest již výtka dramaturgická a nezasahuje básnické jádro hry, které jest tentokrát zdravé. Jest mně radost, že to mohu povědět nahlas již dnes, dne 6. ledna tr., několik týdnů před premiérou této hry.

181

Krásná próza

Vladislav Vančura: Pole orná a válečná — A. C. Nor: Rozrvat rodiny Kýřů — Benjamin Klička: Divoška Jaja

Veliký básník, veliký umělec jest V. Vančura. Kdybych měl dnes jmenovat nejmocnější román válečný, který jsem četl, ani vteřinu bych neváhal a řekl: Pole orná a válečná. Jest to úžasně mohutné jako báseň, je to snad ještě mohutnější jako pravda. Celá blbá bezduchá nesmyslnost války je zachycena v tom pitomém nesmyslném životním příběhu slaboduchého koktavého voláka z ouhonického dvora, nalezence, jemuž úředník dá jméno Františka Řeky, který z nedopatření zabije místo starého barona starého voláka, aby zemřel bezejmenný po bitvě u Gorlice a byl pohřben s knížecími poctami jako neznámý voják, symbol zabitých válek. Granát ustřelil mu jazyk a půl tváře. František nemůže říci svého jména, ale nemůže ho ani napsat, neboť neumí psát. „František vyklepával své jméno, jež pozbyl, na rám nosítek. Již nekoktá a je mlčelivý. Již není chlapcem, ale tajemstvím, jehož tvář je rána. Jeho jméno leží zapomenuto v nebesích chudých. Je pouhou ranou. Zemře ve vojenské nemocnici pražské, kresle na bílý papír tři křížky, neboť se nenaučil psát a býval hloupý.“ (Str. 207) „František byl nesen uprostřed tohoto shromáždění, procházel jím, jako velikolepá maskara prochází Nizzou. Šest vojáků různých zbraní kráčelo pod ním a chvostičtě generálů s místo-držiteli se vleklo za rakví. Vyzvedli bezejmenného nad všechna jména a nad vše hlavy, jak se sluší ve válkách, vyzvedli blázna.“ (209) „Války jsou prohrány. Vlečte ouhrovského vraha, jež jste ukradli, vlečte jej, zloději mrtvol, vlečte jej, války jsou prohrány! Naučili jste národy mluvit jazykem lůzy. Naučili jste je kaziti všechny práce a všechno zdraví. Tráslí jste pokladnicemi chudých a rozsypané halěře jste posbírali. Budete podřati sekerou, již jste nabrousili, a vaše střely uváznou ve vás. Ať zhyne starý svět, ať se obrátí břichem vzhůru, ať vzejdou nové věci